Dansens dannende potensial

Birgitte Kaufmann Olsen

SAMMENDRAG

Hensikten med denne presentasjonen er å formidle hovedmomentene fra mitt masterarbeid «Dansens dannende potensial» (Olsen 2019). I masteroppgaven fokuserer jeg på det potensial og den kraft som ligger i dans og i danseundervisning i forbindelse med dannelse definert som menneskelig vekst på folkehøgskole. Jeg presenterer dansens fire dannende potensialer som ble skrevet fram som grunnlag for oppgaven og deres relasjon til tidligere elevers erfaringer samt min og mine kollegers didaktiske tenkning. Oppgaven kommer med ny kunnskap om hva dannelse i/gjennom dans kan være. Dette er av relevans for folkehøgskolen spesielt, men også når de estetiske fagenes posisjon i samfunnet og skoleverket skal diskuteres. Norsk skole har i likhet med folkehøgskolen et oppdrag i å danne mennesket. Denne oppgaven er en stemme som indirekte snakker for dansens plass i norsk skole og lærerutdanning i et dannelsesperspektiv.

Nøkkelord: Dannelse, dans, folkehøgskole, forstudium, a/r/tografi, profesjonsutvikling

ABSTRACT

The purpose of this presentation is to communicate the main arguments from my master's thesis, «The Liberal Learning Potential in Dance» (Olsen 2019). The thesis focuses on the potential and power that lies in dance and dance teaching in connection with liberal learning, defined as human growth at folk high schools. I present the four liberal learning potentials in dance that formed the basis for the thesis and their relation to the experiences of previous students, as well as the didactic thinking of my colleagues and I. This thesis brings new knowledge about what liberal learning in/through dance can be. This is of relevance both to the context of folk high school in particular and to the wider discussion of aesthetic subjects in society and the school system. Norwegian schools, like folk high schools, have a mission to facilitate human growth. This thesis is a voice that indirectly speaks of the place of dance in Norwegian schools and teacher education from a liberal learning perspective.

Keywords: Liberal learning, dance, folk high school, pre-study, a/r/tography, professional development

Dansens dannende potensial

Birgitte Kaufmann Olsen

Å dannes som menneske gjennom dans

Gjennom mitt arbeid som dansepedagog og avdelingsleder i dans ved Trøndertun folkehøgskole har jeg stadig undret meg over temaet dannelse i dans. Mitt utgangspunkt for å skrive en masteroppgave om dans og didaktikk på forstudium på folkehøgskole er min oppfatning av at arbeid med dans kan ha en sterk positiv innvirkning på individets utvikling. Kritiske stemmer i folkehøgskolemiljøet og kolleger på Trøndertun fikk meg til å stille meg spørsmålet om det er forenelig å undervise i scenisk dans på høyt nivå på folkehøgskole samtidig som folkehøgskolens intensjon om å danne det hele mennesket ivaretas. Våren 2019 forsvarte jeg min masteroppgave i kunstfagdidaktikk ved NTNU. Min drivkraft var å bidra med nye

perspektiver på dannelse i og gjennom dans generelt og på forstudiumsnivå på folkehøgskole spesielt. Oppgaven baserer seg på 22 år med arbeid med dans på heltid; 20 av dem i et stabilt profesjonsfelleskap med to andre danselærere på Trøndertun folkehøgskole.

Jeg gikk inn i undersøkelsen med A/R/Tografi som metodologi og med en hybrid identitet som artist, researcher og teacher (Irwin 2013). Mine tre roller som dansekunstner (Artist), forsker på masternivå (Researcher) og danselærer (Teacher) fungerte i et kontinuerlig og utviklende samspill i kunnskapingen. Jeg sto selv midt oppe i undersøkelsen med egen erfaring og praksis.

*Visualisering av a/r/tografisk tenkning.
Foto: Arne Hauge*

Tre forskningsspørsmål ledet meg gjennom arbeidet:

Hva er dannelse i/gjennom dans undersøkt gjennom utvalgt teori?

Hvilke dannelsesperspektiver i dans blir til blant tidligere elever ved forstudium i dans på folkehøgskole?

Hvilke dannelsesperspektiver oppstår i et profesjonsfellesskap mellom tre folkehøgskolelærere i dans ved forstudium på folkehøgskole?

Dannelse i/gjennom dans

Folkehøgskoleforbundet (2019) definerer danning som en prosess som utvikler evnen til å være oppmerksom på seg selv, på sine medmennesker og den verden vi lever i. Danningsarbeidet bidrar til at den enkelte finner mening, mot og entusiasme til å leve og mestre eget liv som et opplevende, deltagende og reflekterende menneske. Jeg opplever dannelse som noe som er i bevegelse og som ikke har en begynnelse eller slutt. Det er en kontinuerlig tilblivelse av en identitet i verden. Jeg søkte etter teorier om dannelse i og gjennom dans. Jeg fant ingen nedskrevne teorier på dette området og oppdag et kunnskapshull. For å legge grunnlaget for min undersøkelse gjorde jeg derfor en teori gjennomgang hvor jeg krysset teorier om dannelse og dans. Ut fra denne kryssningen oppsto det mulighetsrom, og jeg skapte det jeg betegner som dansens fire dannende potensialer:

1. Det kroppslige potensialet
2. Det relasjonelle potensialet
3. Det faglige potensialet
4. Det følelsesmessige potensialet

Gjennom arbeid med dans har mennesket et potensial til å formes positivt ved å kjenne og beherske sin kropp. Gjennom gode relasjoner med andre elever, lærere og seg selv muliggjøres menneskelig vekst. Gjennom faglig kunnskap og gjennom å bli kjent med, beherske og bruke sine følelser kan mennesket vokse gjennom

dansen. Jeg sier at dette er potensialer fordi det krever at det legges til rette for at eleven skal kunne vokse som menneske. Dette forutsetter at pedagoger har en solid dansefaglig kompetanse og en dansedidaktisk tenkning med fokus på det hele mennesket. I teori gjennomgangen fant jeg også forhold som kan virke hemmende, eller begrensende for dannelsen. Dette er forhold der danseren objektiviseres.

Intervju

For å finne svar på om arbeid med scenisk dans på forstudium på folkehøgskole er dannende i elevens liv gjorde jeg intervju med ti av mine tidligere elever. Alle var på det tidspunkt studenter ved høyere danseutdanning i inn- og utland. Det oppstod mange dannelsesperspektiver i mitt møte med elevene og i det transkriberte materialet fra intervjuene. Intervjuene bekrefter at elevene har blitt positivt formet av året på Trøndertun og at alle dansens fire dannende potensialer er til stede i elevenes betraktninger. Funnene som oppstod samlet jeg i denne figuren:

Elevene opplevde at arbeid med dans ga positive erfaringer og økt bevissthet rundt egen kropp. Det relasjonelle potensialet viste seg å være stort. Det var mange opplevelser og erfaringer rundt relasjoner; både relasjonen elev og lærer, elevene seg imellom og relasjonen til seg selv. Elevene trakk fram faget som viktig for den personlige veksten og at innholdet, lærerkreftene og nivået var av stor betydning. I tillegg

*Samtaleworkshop i kollegiet.
Foto: Jan Eivind Tønnesen.*

trådte fokus på følelser fram og at arbeid med dans på Trøndertun ble knyttet til elementer som danseglede, mestring og trygghetsfølelse. Jeg oppfatter det slik at de fire potensialene veves sammen i hverandre i elevenes betraktninger. Potensialene trenger hverandre for å bli til som potensialer for dannelse i dans. Tar man bort det ene, mister man også de andre, eller man svekker dem.

Samtaleworkshops

For å finne svar på hva det er i dansepedagogenes dansedidaktiske tenkning og pedagogiske praksis som legger til rette for at dannelse skal kunne skje hos eleven arrangerte jeg tre samtaleworkshops med mine to kolleger. Bilder og minner ble benyttet for å hente fram refleksjoner. Tre sentrale dansedidaktiske prinsipper pekte seg ut gjennom samtaler: Å SE eleven, Å TRYGGE eleven og Å UTFORDRE eleven. Ved å se eleven som et helt menneske og arbeide under trygge forhold med fokus på gode relasjoner og med faglige utfordringer, legger dansepedagogene til rette

for vekst hos elevene. Alle dansens fire dannende potensialer var til stede i pedagogenes refleksjoner og i den dansedidaktiske tenkningen. Å la elevene være skapende og medskapende dansere trådte fram som et viktig grep i arbeidet med å utfordre eleven. Ved å skape dans setter elevene sin egen signatur på et arbeid i stedet for å kopiere lærerens eller koreografens bevegelser. Pedagogene ser med dette eleven som et selvstendig subjekt som former seg selv, ikke et objekt som formes utenfra. Dansepedagogene oppleves som samstemte og i kontinuerlig utvikling med fokus på elevenes beste. Selve masteroppgaven fungerte som en utvikling av profesjonsfelleskapet der dansedidaktisk tenkning som før var mer usagt og udefinert ble nedfelt i tekst.

Resultat

Funnene i undersøkelsen min viser at det ikke er en motsetning mellom det å danne et menneske og det å arbeide med dansefaget på forstudiumsnivå på folkehøgskole. Resultatet viser at arbeid med dans har et potensial til å danne det hele mennesket og at dette er noe som realiseres på Trøndertun med det faglige opplegget som tilbys i dag og med de lærerne som jobber der. Funnene viser at om dansepedagogen ser, trykker og utfordrer eleven, muliggjøres menneskelig vekst gjennom de fire potensialene som igjen muliggjør dannelsen av det hele mennesket. Oppgaven er med dette et bidrag til folkehøgskolens dannelsesopdrag spesielt. Den er også et argument for dansens og kunstfagenes plass i samfunnet og skoleverket nettopp fordi funnene viser at arbeid med dans som estetisk fag har potensial til å danne det hele mennesket.

Referanser

- Folkehøgskoleforbundet. 2019. «Idé- og prinsippprogram for Folkehøgskoleforbundet.» Oppdatert 12. desember 2021. <https://www.frilyntfolkehøgskole.no/fhf/organisasjonen/ide-og-prinsippprogram-for-folkehøgskoleforbundet/>.
- Irwin, Rita. L. 2013. «Becoming A/r/tography.» *Studies in Art Education* 54 (3): 198–215. <https://doi.org/10.1080/00393541.2013.11518894>.
- Olsen, Birgitte Kaufmann. 2019. «Dansens dannende potensial. En a/r/tografisk undersøkelse av dannelsesperspektivet i dans på forstudium på folkehøgskole.» Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

BIOGRAPHY

Birgitte Kaufmann Olsen is a trained dancer and dance teacher from the Oslo National Academy of the Arts with further dance studies in Paris. She has a master's degree in art didactics from NTNU and is a dance teacher and head of the dance department at Trøndertun Folk High School in Melhus outside Trondheim, where she initiated Dance pre-study in 2013. Olsen has been engaged as a practice supervisor for KHIO and NTNU and runs the company Dansepilotene together with Marit Laupstad Solberg. She also works freelance as a dancer, educator, and choreographer and was actively involved in the establishment of the DansiT choreographic center in Trondheim.

BIOGRAFI

Birgitte Kaufmann Olsen er utdannet danser og dansepedagog fra Statens Balletthøgskole med videre studieopphold i Paris. Hun har en mastergrad i kunstfagdidaktikk fra NTNU og er dansepedagog og avdelingsleder i dans ved Trøndertun folkehøgskole i Melhus utenfor Trondheim. Her initierte hun linjen Dans Forstudium i 2013. Olsen har vært engasjert som praksisveileder for KHIO og NTNU og driver selskapet Dansepilotene sammen med Marit Laupstad Solberg. Hun jobber frilans som danser, pedagog og koreograf og var aktivt med i etableringen av DansiT, koreografisk senter, i Trondheim.